

GRONINGER POLDERMOLEN DANKZIJ INZET VAN LANDBOUWER BAKKER UIT HARKSTEDE IN BUTENPOST HERREZEN

We beginnen nu eens buiten onze provinciegrenzen er wel in de provincie Groningen. Daar werd in de Borgslooterpolder, in 1871, een water- of poldermolen gebouwd voor rekening van de provincie Groningen. Deze molen stond 1 3/4 km. ten westen van Ruischerbrug (v.m. gem. Noorddijk, thans Gron.) en ten zuiden van het Damsterdiep. De Borgslooterpolder werd opgericht in 1868 toen een smalle strook land door het nieuwe Eemskanaal werd afgesneden van de Middelberter- en de Euvelgunnerpolder. Deze nieuwe molen bemaalde 56 ha. land. Het was een kleine achtkante bovenkruier met veldmuren en met riet gedekt. De molen had een vijzel met een doorsnede van 90 cm. (thans 70 cm.) In 1937 werd er veel hersteld, zoals een nieuwe vijzel en een betonnen vijzelbak.

Door molenaarsbedrijf Th. Bremer uit Adorp werd er nog in 1942 een nieuwe windpeluw aangebracht. En we weten dat in 1929 de molen een nieuwe houten as en een nieuwe roede kreeg van molenaarsbedrijf K. Dreise uit Harkstede. "Na de Tweede Wereldoorlog kwam een gevaar om de hoek kijken, want in 1947 kwam er een electrisch gemaaltje en sindsdien is de molen verwaarloosd en verval trad in, vooral door kwajongens die in de jaren 1950 en 1951 veel vernielden aan de molen", zo deelde de heer Bakker mij mede. Maar de redding kwam, toen de jonge landbouwer en groot-molenkenner de heer Bakker de molen voor f 200,- in het voorjaar van 1952 kocht.

Hij sloopte (met behulp van anderen) de molen van 15 t/m 23 juli van dit jaar en borg de molen op in zijn grote boerenschuur. De bijgaande foto van de heer Bakker laat de werkers van toen zien. Speciale- en spontane hulp kreeg de heer Bakker van molenmaker Th. Bremer uit Adorp, die hem de takel en kettingen en ander hulpmateriaal uitleende.

De watermolen van de Borgslooterpolder, onder Ruischerburg. (opname 1942).

We zien molenmaker Th. Bremer zelf op de houten bovenas staan. Hij hielp toen even spontaan, om deze veilig op de grond te krijgen.

Een molen is een nuttig werktuig en behoort op zijn tijd te werken en moet niet opgeslagen zijn in een boerenschuur.

Toevallig zocht de Friese gemeente Achtkarspelen een molen.

Deze gemeente miste toch een oude getrouwe wind molen (zie knipsel) en ook waren de laatste twee korenmolens van de gemeente verdwenen n.l. die van Buitenpost (sinds 1947, behalve stenenromp ± 1965, zie hiervoor bijlage van nr. 36 van dec. 1984 van de "Utskoat" en boekje "De Korenmolen van Buitenpost" door A. M. Dop) en die van Kortwoude, onder Surhuizum (en Surhuisterveen), die er onttakeld bij staat (sinds

1946). Vrijwillig molenaar Fred Ralten houdt ons hierover op de hoogte. (zie "De Utskoat" nr. 61).

Directeur De Boer van Gem. Werken en een wethouder kochten namens de gemeente Achtkarspelen de molen van de heer Bakker voor een bedrag van f 800,-.

De molen-fragmenten of onderdelen verhuisden in 1958 naar Buitenpost, waar de ons bekende Leeuwarder molenmaker Auke de Roos de molen herbouwde en zo kreeg Buitenpost weer een oer Hollandse windmolen i.p.v. een Amerikaanse windmotor, die bovendien weinig capaciteit had, onder de naam "de Mûnts".

Dezelfde molen in vervallen toestand, waarvan de sloopvergunning afgegeven is op 7-7-1952, door G. S. van Groningen (opname voorjaar 1952).

Volgens het inventarisregister van de vereniging "De Hollandsche Molen" werkte molenmaker De Roos aan de herbouw van augustus tot december 1958. We lezen in "Molennieuws" (nu "Molens" geheten) onder restauratienieuws o.a.: "In Buitenpost is begonnen met de bouw van een molen voor de inundatie van het ijsclubterrein". In het jaarverslag (1958) van de ver. "D.H.M." lezen we o.a.: "In de rietvacht is het wapen van Achtkarspelen op fraaie wijze aangebracht. Thans als zodanig niet meer te herkennen, helaas. "De voorwaterloop naar de ijsbaan is afgedempt, zodat de molen nu slechts rondmalen kan en dat gebeurt helaas alleen op Nat. Molendag", aldus Fred. De molen had voorheen n.l. twee "waterlopen".

Tot slot:

laten we hopen dat de molenwieken nog duizenden omwentelingen zullen maken, als werktuig waar-

voor hij gebouwd is in 1871 en herbouwd in 1958! We hebben het bewust niet over de tijd gehad van 1958 tot heden. Dan zou het artikel te groot worden en u wordt trouwens hiervan ook op de hoogte gehouden in o.a. "De Utskoat en in de provinciale dagbladen. Maar sinds 1958 is het 'openveldkarakter' rondom de molen helaas wel veranderd; in het overgebleven grasland rond de molen zijn diverse vogelsoorten met hun nestjes en eieren gelukkig nog te zien.

Bronnenmateriaal en dank aan:

- inventarisregister van Ver. "De Hollandsche Molen", ingeschreven onder nrs. 611 en 6905;
- brief en persoonlijke mededelingen van dhr. W. O. Bakker, Harkstede;
- brief van Fred Ralten, Buitenpost;
- "Molennieuws", 5e jrg. nr. 2 (oud orgaan van Ver. "D.H.M.");
- Zesde jaarboek (1957 en 1960) van Ver. "D.H.M.";
- foto's van W. O. Bakker en Friesch Dagblad;
- artikel uit Friesch Dagblad, d.d. 22-10-1958;
- eigen waarneming;
- Groninger molenboek (Gron. 1981).

Heerenveen, mei 1991.

Popke Timmermans.

De eens zo trotse molen bijna gesloopt, met de slopersploeg nog eenmaal vereeuwigd, door W. O. B. Bakker.

Bij Buitenpost wordt een echte watermolen gebouwd

*Mooi initiatief van gemeente werd
met succes bekroond*

Terzijde van de rijksweg oven ten westen van Buitenpost kan men op het ogenblik het geraamte van een fikse watermolen zien staan, naast een kale, het landschap ontloerende windmotor. Die watermolen is in aanbouw en dat is op zichzelf een uniek geval. Wij, mensen van onze tijd, gevangen in de macht der moderne techniek, levend en werkend onder de dictatuur van beton en staal, bouwen geen molens meer. We restaureren ze hoogstens en maken daarmee (gelukkig) iets goed van de nonchalance waarmee een vorige generatie met ons kostbaar molenbezit is omgesprongen. Kostbaar ja, want de Nederlandse molen is niet alleen een bron van devlezen door de onweerstaanbare aantrekkingskracht, die zij op de Amerikaanse toeristen uitoefent, maar zij is door haar sierlijkheid en constructie tevens een toonbeeld van oud-vaderlandse ambachtskunst en vakmanschap.

Er zijn (helaas) zo voor en na reeds heel wat prachtige molens onder de sloperhamer gevallen. Daarom doet het zo goed thans in Achtkarspelen, dat zelf z'n weinige molens de één na de ander zag verdwijnen, een watermolen te zien verrijzen, als een symbool van de zorg, waarmee ons molenbezit thans wordt omgeven.

Zeker, het zal in de meeste gevallen een te kostbare geschiedenis zijn om een molen volledig op te bouwen. Maar dat er met enige fantasie nog wel iets valt te bereiken heeft het gemeentebestuur van Achtkarspelen bewezen. De watermolen bij Buitenpost krijgt namelijk een zeer nuttige functie. In de eerste plaats zal zij het omringende polderland (inclusief park en sportvelden) bemalen en in de tweede plaats zal zij 's winters de ijsbaan onder water zetten.

Lange weg

Het heeft zes jaar geduurd, voordat het met de molen van Buitenpost in kunnen en kruiken was. Een lijkig „doosler" vertelt, dat het in een tijd, waarin het menselijk vernuft voor niets staat, geen eenvoudige zaak is om een doodgewone watermolen te laten herbouwen. Ook daar komen heel wat instanties (en dus papieren) aan te pas.

En als dan alle ambtelijke hindernissen zijn overwonnen en het nodige geld uit zeer uiteenlopende potjes binnen is, moet er nog iemand worden gevonden, die een molen kan bouwen. Het molenmakersgeslacht is namelijk ook behoorlijk uitgedund.

Eén van de weinige molenmakers van professie in Friesland is nog de heer A. de Roos te Leeuwarden. Hij herbouwt ook de watermolen te Buitenpost, die afkomstig is uit de Borgstoterpolder bij Oosterhogebrug.

Het is een achtkantige watermolen uit 1871 van behoorlijke afmeting. De vlucht van de wieken is 13,75 meter. De vlucht is veel groter dan de tot nu toe gebruikte windmotor, die zal worden afgebroken. De watermolen zal daarom het te bemalen gebied best aankunnen. Het geraamte van de molen staat al. De voet is opgemetseld. Dezer dagen wordt met het rietdekken begonnen. Daarna zullen de wieken worden geplaatst.

Degelijk

De molen verkeert nog in goede staat. Enkele balken en de spijlen van de wieken moesten worden vernieuwd, maar overigens vormen de zware grenenhouten balken nog een toonbeeld van degelijkheid en gainheid.

De heer De Roos kan z'n hart echt ophalen aan dit karwei. Het komt praktisch niet meer voor, dat een molen wordt herbouwd. Restauratiewerkzaamheden zijn er nog wel veel. Er wordt gelukkig met zorg gewaakt over het nog resterende molenbezit.

De herbouw van de watermolen bij Buitenpost is bij de heer De Roos in vertrouwde handen. Hij heeft bij wijze van spreken het echte molenmakersbloed in de aderen. Hij leerde het vak van zijn vader. Molens bouwen is een werk, dat grote toewijding en zorg vereist. De liefde, waarmee de heer De Roos zijn werk verricht vormt op zichzelf reeds een waarborg, dat die toewijding en zorg er zijn.

De aanleiding

Toen in 1952 het waterschap Gerkesklooster de laatste molen in Achtkarspelen opruimde en er een windmotor voor in de plaats zette, ging het gemeentebestuur van Achtkarspelen pogingen in het werk stellen om weer een molen in de gemeente te krijgen. Aangezien er klachten waren over het onder water zetten van de Ijsbaan en de omgeving van de Ijsbaan, waaronder het park veel wateroverlast ondervond, leek een combinatie van belangen niet onmogelijk. Die combinatie komt dan nu tot stand. Daardoor zullen én de bevoeling van de Ijsbaan én de ontwatering van het lage omringende land, dat op Fries boezempelligt, verzekerd zijn. De bomen en struiken in het park zullen daardoor beter kunnen gedijen.

De aankoop van een geschikte molen heeft nog heel wat voeten in de aarde gehad. Men kon eerst een molentje in Hazerswoude kopen. Het was een watermolen met een scheprad. Wel mooi, maar veel te duur.

Het juiste adres

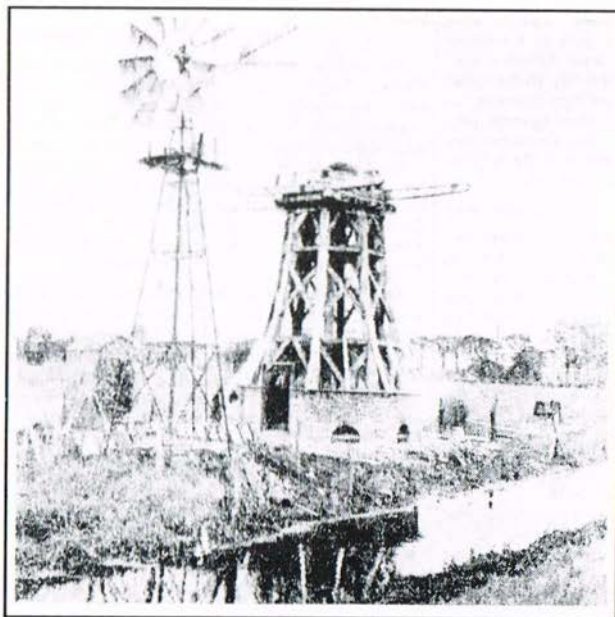
Meer succes had men bij de heer W. O. Bakker in Harkstede, een jonge boer, die

een zwak heeft voor molens en steeds op de bres staat voor het behoud daarvan. Hij had nog een afgebroken molen in z'n schuur liggen, een achtkant ofwel een „mûnts“, die in 1952 was gesloopt.

Die molen werd gekocht en na veel vijven en zessen kon dit voorjaar met de herbouw te Buitenpost worden begonnen. Rijk, provincie, gemeente, dorpsbelang en „De Hollandse Molen“ dragen bij in de kosten daarvan en de heer De Roos is de bouwer.

Mool plekje

De molen krijgt een prachtig plaatsje op een hoek van de Ijsbaan aan de poldersloot. Velen hebben enthousiast meegewerkt om de bouw van de molen mogelijk te maken. Achtkarspelen heeft alleen nog maar restanten van vroegere molens in Buitenpost, Stroobos, Kortwoude en Kootstertille. Maar binnenkort zal de gemeente weer een complete en echte molen rijk zijn, die er niet slechts staat voor de show, maar die geregeld lustig zal malen en de beking van het landschap sterk zal vergroten. Een mool initiatief dat navolging verdient.

Bijschrift luidde toen: "De in aanbouw zijnde watermolen te Buitenpost naast het produkt van de moderne tijd dat (bij uitzondering) voor het oude zal moeten wijken."